

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 583.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245217196944/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sextende Aarhundrede

ske Riddere og Adelsmænd, som i Wien, en heel Maaned ved Micheldags-Tider, sloges drabelig med Soliman, til han, efter en blodig Hoved-Storm, fandt det raadeligst at vende Ryg, og skal have lyst Forbandelse over den Tyrk, der vilde gientage den ulykkelige Prøve*). Det Sidste er rigtignok kun et Tyrkisk Sagn, men just derfor des mærkeligere, hvor det kun har lidt at betyde, hvad Soliman sagde om sit Tydske Tog, men saare meget, hvad Indtryk det gjorde paa Tyrkerne, saa Wiens tapre Forsvar (1529), som standsede Soliman i Europa, fordunkler endog Dius (1538), som standsede ham i Asien, og med Fornøielse anbefaler Verdens-Historien saavel den Spanske Ridder Ludovico Analos, med sine syvhundrede Urokkelige, som de Tydske Hovedmænd Pfalzgreve Philip den Stridbare og Grev Nicolai af Salm til et udødeligt Minde.

Herved erindres vi da levende om Tydsklunds Trang til Spanien for Øieblikket, men naar vi veed, at under Wiens Beleiring sad Keiser Carl i Genua, irættedes med Lutheranernes Sendebud om Gyldigheden af deres Speierske Protest, og underhandlede med Pave Clemens den Syvende om, hvad Paven skyldte Keiseren for al den Uleilighed, hans Tropper havde havt med at fange ham og plyndre Rom; da seer man let, han fortjende omtrent lige godt Navn af Tydsklunds og af Paves Forsvarer**). Tre Aar senere (1532) rykkede han vel i Marken mod Soliman med samlede Styrke, men da det ikke kom til noget Slag, vandt han i det mindste ingen Laurbær, og da hans Broder Ferdinand fandt sig i at skatte for Ungarn til den Tyrkiske Sultan, saa vilde Carl formodentlig gjort det Samme for Tydskland, hvis Wien var faldet, mens Soliman endnu havde en heel Menneske-Alder at udrase i**).

Uagtet nu Tydskland under Carl den Femte træder ind i Verdens-Historien som et Hoved-Rige og Spanien egenlig gaaer ud af den, saa nødes vi dog endnu til at holde Øie med Ferdinand den Catholskes Rige, hvorfra, under Carl den Femte, saavel Mexicos og Perus Erobrere, som Protestanternes Pæl i Kiødet, Jesuiterne, udgik, og hvad her først møder os, er en Castiliansk Opstand, der er blevet formeget omtalt til her at kunne forties, men var dog kun Halen af hvad Ferdinand og Ksimeres havde undertrykt og bundet. Den omtrent samtidige Spanske Historieskriver Ulloa fortæller kor-

*) Wiens Leirkrands i Schards Samlinger til den Tydske Historie II. 1207—26. Cantimirs Tyrke-Historie II. 304—6. 384—86.

***) Sleidans Reformation-Historie Bog VII.

Det Sættende Aarhundrede

telig Sagen saaledes, at der var en almindelig Misfornøjelse med den pengesyge Chievrés og med alle de Flaanske Ministre, der besatte Ærkestolen og snart alle høie Poster med Udlændinger, og da En af de Store, Fernando de Avalos, mistede Høvdingskabet i Gibraltar, betjende han sig deraf til at reise en Opstand, hvori Toledo og flere Stæder tog Deel, i Haab om at vinde samme Frihed som de »Tydske Rigsstæder«, men saasnart den Castiliske Admiral, Frederik Enriques, havde stormet Tordesillas (1520), hvor Oprørerne havde befestet sig, med Carls vanvittige Moder, da faldt Stæderne tilføie, og de høiadelige Hovedmænd blev grebne paa Flugten til Frankrig, og deels henrettede, deels sendte til Oran, for at gjøre Bod i Mohrer-Krigen*). Blandt de Henrettede har især Johan Padilla og hans Frue fra Toledo gjort megen Opsigt blandt de Boglærde; men skulde end denne Commandeur af St. Jacobs-Ordenen have havt et høiere Maal end Stormesterdømmet, er der dog i hans Kamp slet Intet, der kan tiltrække sig vor Beundring, med mindre vi, som Stilemagerne, ansee et velstilet Brev for en stor Heltegierning**). Ovenkiøbet er Padillas Breve, i Sandovals Munke-Kronike, vist ikke ægttere end Talerne hos Livius, og skjøndt han rigtig nok, efter Øienvidnet, Peter Martyrs, Ytring, var »sin Kones Mand«, er denne Spanske Amazone, Marie Pachecos Standhaftighed og Undvigelse til Portugal nok ogsaa Digt, siden Ulloa vidner, at hun blev halshugget tilligemed sin Mand, og lægger han til, jeg saae selv 1539, da jeg var i Toledo, Skamstøtten, som er reist for dem, hvor deres Palads havde staaet***).

To Ting er for Resten klare nok, den Ene, at de opsætsige Adelsmænd havde narret Borgerskabet med sig, og det Andet, at da Borgerne saae sig forraadte, fandt de sig hovedløse, som de, uden en foregaaende Oplysning paa Modersmaalet, nødvendig maatte; men at de siden saa taalig bar Trældoms-Aaget, maa dog for en stor Deel tilskrives Amerikas Guld, der baade lokkede alle Spanske Lykkefristerne over Verdens-Havet, og satte Regieringen istand til store Udgifter uden tunge Skatter og Paalæg, som er hvad der naturlig rører Borgerstanden paa sit [dens] ømmeSted.

Medens man i Spanien trættes om, enten Colombo eller en Anden først havde opdaget Amerikas Fastland, og om

*) Ulloas Carl den 5te Bl. 66-68.

***) Robertsons Carl den 5te. II. 189-90.

****) Peter Martyr Angleras Breve. Ulloas Carl den 5te Bl. 68.